

ZPRÁVY

FBSLEK

SPOLEČNOST
FRANTIŠKA BÍLKA

Století sochaře Bílka

Karel Hujer

Když jsem býval v povznášejícím prostředí Mistrova ateliéru, v dnešní znárodněné Bílkově galerii naproti Chotkovým sadům cestou na Hradčany, nikdy jsem netušil, že jednou budu uvažovat v historickém podhoří Appaláčských hor ve Spojených státech o Bílkově přínosu českému umění u příležitosti jeho stých narozenin. Byly to nezapomenutelné rozpravy a rozjímání o zájmech národních a všelidských, jež odstup času tím více posvětil v době apokalyptického věku poslední třetiny dvacátého století.

František Bílek, básník mystických vidin vkreslených do tvárné hmoty, se narodil 6. listopadu 1872 v Chýnově u Tábora. Dnes si s údivem uvědomuji a objasňuji při rozboru jeho ilustrací Březinových spisů, jako Hudba pramenů, jež mne provázela čtyřmi kontinenty, kterak tento jihočeský myslitel v podnětném přátelství s básníkem stejného regionálního původu, ve svém kosmickém elánu, v přemíře nadlidských snů a perspektiv, má příznačné, netušené poselství právě pro dnešní exil. Čím větší propast, nad níž se potácí naše přetechnizovaná a odlidštěná civilizace, tím naléhavěji Bílkovo umění přivolává dech nadpřirozeného ve své hieratické podstatě symbolu a modlitby. Čeští exulanti, roztroušení mnohem více po širém světě než před třemi staletími, dokonce s vlastním Bílkovým synem Františkem ve Valdenské kolonii v Uruguayi, mohou číst v Mistrově prorockém díle sílu vášnivé víry, nící se s vznešenou úzkostí o budoucnost národa.

Již za let první republiky byl pomník Komenského na význačném místě před Bílkovou vilou vlastně prorockým znamením pro obě zbývající třetiny našeho století. Již sama stavba Bílkovy vily v Mistrově pojetí nedostavěného chrámu a před ní socha Komenského, bolestně se ohlížejícího k opuštěné vlasti, byly po léta nesčetným kolemdoucím na Hradčany němým proroctvím nových zkoušek národa "na hlavy jeho hříchy snesené" a připomenutím slov velikého exulanta. Je pravděpodobné, že v exilu bude poměrně málo těch, jimž Bílkovo dílo, umění pronikavého vizionáře, bude známo. A přece je vtělením dnes ekumenického vyrovnání husitského Tábořska, Pohroma, jež postihla národ i Evropu po dvacetileté Masarykově svobodě, naprosto minimalizuje náboženské rozdíly, jež vyvrcholily ve středověku v katastrofální náboženskou válku. Bílek ve svém duchovním vývoji a umělecké tvořivosti je symbolem usmíření, neboť patří všem. Tento nezdolný snivec víry a svědomí nutí nás vzpomenout mystických hloubek rozjímavé duše jihočeského kraje. Připomíná nám plachou zbožnost a přísnou vroucnost, jež byla zdrojem prahnutí po všelidských ideálech dobré vůle a porozumění. Je to nejvzácnější, nezníčitelný poklad, který si dnešní exulanti musí nést s sebou, aby se ve světě neztratili.

Jako Březinovo dílo básnické, tak Bílkovo dílo sochařské znázorňuje plastickou epopej pozemské dráhy člověka. Není náhodné, ale příznačné, že první Bílkovo mistrovské dílo je Golgota, vypracovaná ještě za Bílkova pobytu v Paříži.

Když se rozvinulo Bílkovo bohaté korespondenční spojení s Březinou, tvůrčí duch, inspirovaný velkou ideou, se krystalizuje v cyklus Otčenáše s Březinovým úvodem. V závěru tohoto cyklu Bílek bezpodmínečně přijímá nejodvážnější příkaz Evangelia "Milujte nepřátele své", jež tehdy, na počátku našeho století, tak silně zdůrazňoval L. N. Tolstoj v Jasné Poljaně. To je již v době, kdy chýnovský samotář stoupá s obrazy biblických proroků od Potopy světa k Rámovi a k Hlasu volajícího na poušti, aby obsáhl vesmír a smysl člověka zraněného tušením Věčného, a kdy jako slepec hloudí za pramenem, aby z něho ukojil svou palčivou žízeň. Do plastických prorockých vidin těchto Bílkových nejvyšších tvůrčích let se vtělují velcí neznámí géniové gotiky, jejichž duchovní zasvěcení vykreslilo průčelí mohutných evropských katedrál a jimiž chýnovský Mistr ukazuje cestu, až se nad Evropou snese nové zateknění.

A tak přitní našeho věku a utrpení národa volá po stejném vypjetí všech sil, v jakém syn ze země zamyšlené neúnavně pracoval v těžce extatické víře, jež inspirovala sochaře Piety a Mojžiše. Jen nepochybná síla této víry je schopna vést exulanty labyrintem světa do ráje vyššího poznání s ujištěním, že žádná zkouška není nadarmo, že každá slza je započtena a každé utrpení nese zaslíbení bdění Nejvyššího nad osudem každého jedince i národa. V tom je nejhlubší a nejkrásnější smysl a poslání chýnovského syna českého jihu, o němž Julius Zeyer jednou napsal: "Z toho člověka září paprsky!".

Článek je převzat z listopadového čísla listu České slovo, roč. 1972, vydávaného českými krajany v USA. Autor článku, RNDr. Karel Hujer, byl profesorem astronomie a fyziky na universitě v Chattanooga ve státě Tennessee v USA. Narodil se 18.9.1902 v Železném Brodě, zemřel 10.6.1988 ve Spojených státech. Studoval na reálce v Turnově, titul doktora přírodních věd získal na Karlově universitě v Praze. Astronomická studia konal ve Francii u Flammariona, v Anglii byl žákem Arthura Eddingtona. Zabýval se též historií dávných civilizací. Publikoval řadu knih a vědeckých statí v Evropě i v Americe, zúčastnil se mnoha vědeckých kongresů, v roce 1957 také kongresu Mezinárodní astronomické unie v Praze. Znal se osobně s M. Gándhím a v roce 1948 se zúčastnil na pozvání indického prezidenta R. Prasáda Gándhího pohřbu.

P. Šimice

Za dílem Františka Bílka na Olšanech

Marie Pavlíková

Sepulkrální plastika není nevýznamnou součástí Bílkovy tvorby. Náhrobky s reliéfy, které vyšly z jeho umělecké dílny, dnes z velké části chálrající, neboť ze světa živých odešli ti, kteří je dali postavit na hroby svých blízkých, jsou roztroušeny po hřbitovech v Čechách i na Moravě. Bílkovým náhrobkům na Olšanských hřbitovech v Praze byla věnována exkurze, kterou uspořádala pro své členy a jejich přátele v sobotu 25. září 1993 Společnost Františka Bílka za laskavého doprovodu pana A. Vanouška a pana B. Husila ze Svatoboru, spolku, který pečuje o hroby významných osobností na Olšanech a na Vyšehradském hřbitově.

Těm, kteří s námi na exkurzi nebyli a chtěli by si příležitostně náhrobky na Olšanech prohlédnout, těm pak, kteří s námi byli, pro připomenutí a k doplnění jsou určeny následující poznámky o Bílkových plastikách, které je možno na hřbitově shlédnout, a stručná informace o těch, kdo pod nimi odpočívají.

Pro orientaci uvádíme označení (číslo) hřbitova, číslo oddělení a číslo hrobu, pokud je bylo možno zjistit.

1/ 1.obecní - 2 - 50

(Od ohrady za starou obřadní sítí prostřední cestou dolů a od rozcestí vpravo)

Helena Konrádová, rozená Rösslerová

Na pomníku kruhový reliéf z roku 1927 s hlavou H. Konrádové (profil), signovaný FB.

Helena Konrádová, klavíristka, učila hře na klavír paní B. Bílkovou i dceru Bílkových, paní Bertu, provdanou Mildovou. V hrobě jsou dále pohřbeni: manžel paní Konrádové advokát JUDr. Gustav Konrád (1847 - 1920), syn PhDr. Edmund Konrád (1889 - 1957), spisovatel, jeho žena Božena Konrádová, roz. Scheinpflugová (1901 - 1984), starší sestra herečky Olgy Scheinpflugové, a někteří další příbuzní.

2/ 1.obecní - 7 - ?

(Od Konrádových dál prostřední cestou k cestě rozdělující 1.obecní hřbitov, od tohoto rozcestí odbočit doprava, hrob po levé straně)

Hanuš Mihan

Velký bronzový reliéf s nápisem: "Píseň o věčném domovu."

Model reliéfu, vyřezaný v lípě, je v Bílkově ateliéru v Praze. O něm a jeho tematické příbuznosti s reliéfem na pomníku B. Smelany v Jabkenicích M. Mrázová, str.39, č.22.

černobílá reprodukce tamtéž pod č.10.

Hanuš Wihan (1855 - 1920), profesor pražské konzervatoře, první čelista Českého kvarteta.

3/ IX - 7 - 125

(Od hlavního kříže vpravo, hrob na konci 7.oddělení v druhé řadě napravo)

Viktor Nečas

Na hrobě byl v roce 1909 do architektury z červeného pískovce osazen Bílkův tmavě bronzový reliéf s nápisem: "Tíseň od těla, od světa, od nebe klenby". Reliéf je dnes odstraněn, místo po něm je prázdné. Na zachované architektuře nápis: "Tělo, svět a nebe jsou duší vězení". Lucerna, rovněž dílo Bílkovo, která bývala na hrobě, je ztracená.

O návrhu pomníku, jehož reprodukci přinesla Moderní revue, roč. XV, 1909, s.480, napsal Březina Bílkovi 12.7.1909: "Reliéf na náhrobek, reprodukováný v "Mod. Revue", je zážrak duchovní něhy a svatého smutku. Jaká čistota v tvářích, jichž lahy jako by byly vyleptány božskými slzami až k poslední, základní pravdě lidské bolesti na zemi, jak se jeví v těžkých hodinách mateřských a ve všech přiblíženích k smrti! Jaká vroucnost v pokorně naléhavých liniích pohybu, boj vedený modlitbou! Vidím-li Vaše dílo rostoucí do takové šíře a hloubky, nemohu se ubránit předtúše, že lichý předvečer Vašeho povolání k velké práci, po níž toužíte, se již končí a že již někdo vyslaný blíží se cestou do Vaší samoty, aby Vás našel jménem tisíců bratří..."

V pražském Bílkově ateliéru je sádrový model reliéfu. Druhý bronzový odlitek má Národní galerie v Praze. Je vystaven v Bílkově expozici v zámku na Zbraslavi. K reliéfu a jeho ideovému obsahu srov. M. Mrázová, str. 30-31, č.9, barev. reproduk. pod č.7.

Viktor Nečas, účetní cukrovaru v Kralupech, byl strýc Bílkovy choti Berty, bratr jejího otce MUDr. J. Nečase. Zemřel v listopadu nebo prosinci 1908. K jeho úmrtí se vztahuje kondolenční dopis O. Březiny manželům Bílkovým ze 7.12.1908.

Do hrobky byla v roce 1962 uložena urna s popelem bratra paní Bílkové (synovce Viktora Nečase) MUDr. Jaromíra Nečase ml. (1879 - 1962). Jeho jméno je vytesáno písmem napodobujícím Bílkovo na rozevřené knize umístěné na krycí desce.

4/ IX - 1 - 169

(Od hlavního hřbitovního vchodu přímo dolů ke kříži, hrob při hlavní cestě vpravo)

Josef Mauder

Bílkův velký bronzový reliéf z roku 1929 s legendou: "Ve tvůrčí chvíli jest přítomen celý život". Pomník, jak je

uvedeno na podstavci, dala postavit Česká akademie věd a umění.

Skica k náhrobku a model (suchá hlína) jsou v Bílkově pražském ateliéru. Srov. M.Hrázová, str.43, č.31, černobílá reprodukc. pod č.13.

Josef Mauder (1854 - 1920), sochař, profesor Akademie, v r.1888-89 Bílkův učitel sochařství, autor sochařské výzdoby vyšehradského Slavína a Zeyerova pomníku v Chotkových sadech. V hrobě odpočívá také Mauderova žena Julie.

5/ VI - 6a - 79

(Od Mauderova hrobu dál směrem ke kříži, na konci oddělení 6a odbočit vlevo)

MUDr. Kamil Lhoták

Socha ze sliveneckého mramoru s nápisem na soklu "Kdo dokoná mé dílo?", označená Bílkovým monogramem a letopočtem 1927. V době naší návštěvy (v září 1993) byl ještě na hrobě Bílkův tříramenný svícen se svítilnami v podobě plodů dubu. Na přelomu 1993/94 byl barbarsky zničen.

V Bílkově pražském ateliéru je replika sochy provedená v bronzu. Kromě ní vlastní Galerie hlavního města Prahy ještě sádrový model z roku 1926. Srov. M.Hrázová, str.37-38, č.19, černobílá reprodukc. exponátu pod č.9.

MUDr. Kamil Lhoták (1876 - 1926), univerzitní profesor, farmakolog.

6/ VI - 3 - 10

(Od hrobu prof. Lhotáka dál ke kříži, z rozcestí u kříže odbočit vlevo. Hrob je po levé straně poblíž hrobu E.Vojana.)

Robert Hruš

Výtvarnou účast Bílkovu prozrazuje dnes jen architektura pomníku a vytesaná jména zesnulých. Podle svědectví paní Hrstkové býval na pomníku beránek, jehož kopie byla v Bílkově chýnovském ateliéru.

Robert Hruš (1848 - 1905), žeditel velkostatku Ledeč, byl strýc paní B.Bílkové, jejíž matka Vilemína byla rozená Hrušová. Je zde pohřben se svou chotí Helenou Hrušovou (1857 - 1927). Hrobka je dnes pohřebišťem rodiny Štěpána Kovaříka, jak je patrné z vyzlaceného nápisu na pomníku.

7/ V - 9 - 7

(Od hrobky Tyrše a Fügnera vpravo dolů; hrob je při cestě po levé straně téměř na konci 9.oddělení)

Vilém Pitrdle

Pomník s Bílkovým reliéfem s postavou opírající se o kříž s nápisem: "Ne má vůle, ale Tvá staň se".

Vilém Pitrdle (1860 - 1912) je zde pohřben s manželkou a dalšími členy rodiny, jejichž jména jsou na pomníku vyznačena typickým Bílkovým písmem. O rodině Pitrdlů se mi nepodařilo nic zjistit.

8/ V - 10 - ?

(Od hrobky Tyrše a Flügnera podél zdi k rozcestí mezi 9. a 10. oddělením, před hrobkou JUDr. O. Hübschmanna vpravo doú. Hrob je při cestě po levé straně.)

Vilemína Nečasová

Na hrobce býval kamenný kříž (nikoli dílo Bílkovo), z něhož je zachováno jen torzo. V hrobce jsou pohřbeni rodiče paní Bertý Bílkové, Vilemína Nečasová (+ 20.12.1892) a MUDr. Jaromír Nečas (+ 2.10.1915), zdravotní rada, a její bratr Vilém Nečas, středoškolský profesor, editor dopisů O. Březiny F. Bílkovi.

Na hrob svého tchána navrhl Bílek sochu "Jeremiáš trhající roucho na znamení smutku". Návrh nebyl realizován. Zachovaly se kresby a model v sádře. V pražském ateliéru je jedna z variant (v plastelině) z roku asi 1915. Srov. M. Mrázová, str. 42, č. 26.

Z osobností blízkých Bílkovi, s jejichž jmény se setkáváme v sochařově životopise a v jeho korespondenci, jsou na Olšanech dále ještě pohřbeni:

Josef Fanta (1856 - 1954), architekt, profesor středověké architektury na ČVUT v Praze, autor nádražní budovy na Wilsonově nádraží v Praze, Hlávkovy koleje a jiných významných pražských staveb, a také autor rekonstrukce kostela sv. Václava na Zderaze pro potřeby Československé církve husitské, jehož vnitřní zařízení je dílem Bílkovým.

(IV - 9 - ?)

Helena Emingerová (1858 - 1943), akademická malířka a její sestra Kateřina Emingerová (1856 - 1934), profesorka konzervatoře.

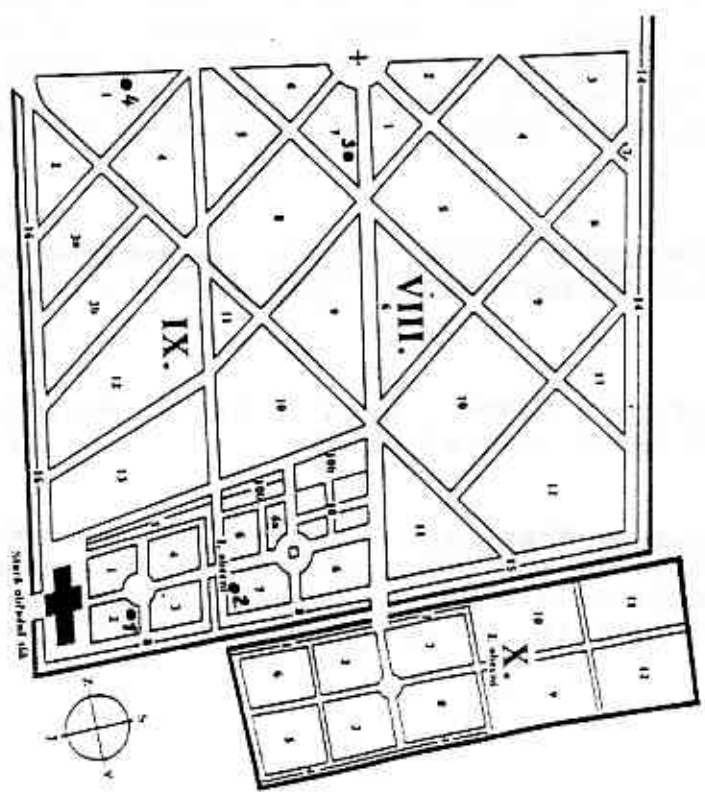
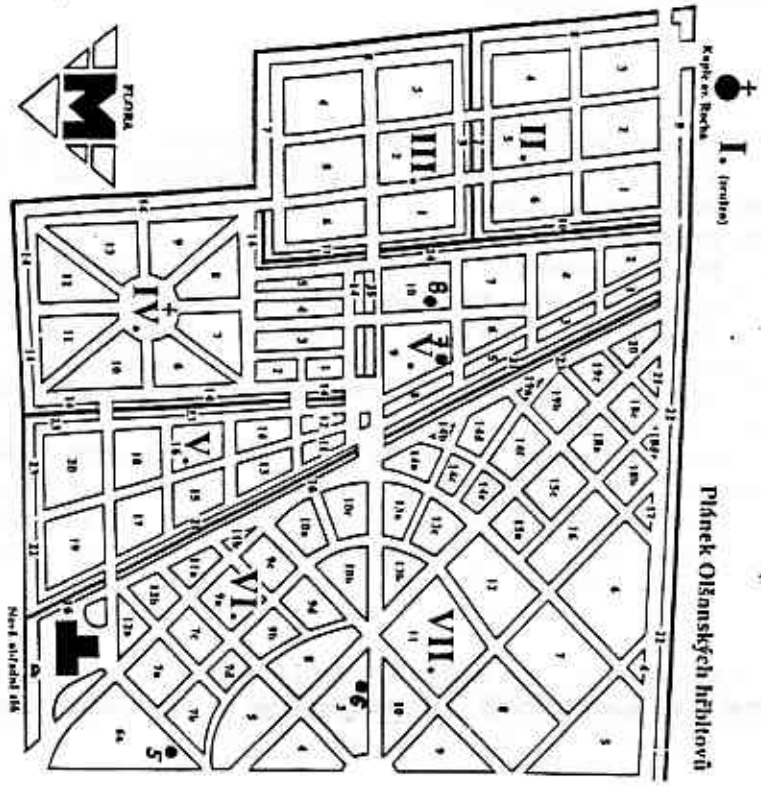
(II - 9 - 40)

Maximilián Pirner (1854 - 1924), malíř, profesor na Akademii výtvarných umění, učitel Bílkův.

(1.ob. - E - 63)

Josef Bohuslav Foerster (1859 - 1951), hudební skladatel, jehož bratr Viktor byl Bílkovým žákem. Vzpomínku na svou návštěvu u Bílka v Chýnově uveřejnil Foerster v knize svých vzpomínek Foulník v Hamburku (II. vyd., Praha 1939, str. 126-129).

(IX - 2 - 70)

Vojtěch ryt. Lanna (1836 - 1910), recenzář, jehož stipendium umožnilo Bílkovi studijní pobyt v Paříži. (V - 24 - 38)

Fokud zmiňujeme Bílkův pražský atelier, je míněn atelier s expozicí díla v sochařově vile na Chotkově silnici. Odkazy se vztahují ke knize Marcely Hrázové, František Bílek. Výbor z díla. GHMP, atelier Bílkovy vily, Praha 1986.

Panu Musilovi děkujeme za plánek Olšanských hřbitovů, podle něhož jsme mohli upřesnit místa popisovaných hrobů.

S V A T O B O R

Tzv. "řijnový diplom" z r. 1860, jímž císař slíbil uspořádání vnitřních státoprávních poměrů mocnářství, vytvářel podmínky pro vznik a rozvoj vlasteneckých spolků a organizací. Již v r. 1861 vzniká pěvecké sdružení HLAHOL, v lednu r. 1862 pak SOKOL a další.

Z potřeby podporovat rozvoj českého písemnictví a ze snahy zabránit smutnému údělu nadějných literátů a vědců, jaký postihl J.K.Tyla, K. Havlíčka Borovského, K. Sabinu a j., vzešla myšlenka založit spolek Svatobor, nazvaný podle památného vrchu u Sušice. Název a jeho mravní a vlastenecké poslání navrhl František Palacký. Formuloval jeho vůdčí myšlenku koncentrovanou v hesle: "Pomáhej, osvěćuj, pamatuj", výtvarně znázorněnou známkou tří rukou držících kruh.

Po schválení stanov se 17. května 1862 konalo první slavnostní valné shromáždění v Brožíkově síni Staroměstské radnice. Na něm byl za starostu spolku zvolen F. Palacký, Dr. F.L. Rieger místopředsedou, K.B. Štorch pokladníkem a V. Zelený jednatelem. Členy výboru byli kromě jiných K.J. Erben, Dr.J. Gregr a Vojta Náprstek. Zakládající členové platili příspěvek ve výši 500 zlatých, ostatní po 10 zlatých.

Činnost spolku byla zaměřena nejen na péči o chudé spisovatele a na pomoc jejich strádajícím rodinám, ale i na povzbuzování k tvorbě udílení cen a stipendií.

Předním úkolem bylo vybudovat hrobku pro význačné literáty, umělce a vědce - Pantheon. Uvažovalo se o jeho umístění na Levém Hradci, na Budči, či u Liběchova. Nakonec bylo rozhodnuto o jeho realizaci na staroslavném Vyšehradě.

Výstavba Pantheonu probíhala v letech 1889 až 1893 podle návrhu architekta A. Wiehla. Sochařskou výzdobu provedli prof. J. Maudr a V. Levý. K úplnému dokončení došlo v r. 1901, kdy, jako první, byl v hrobce pohřben básník Julius Zeyer.

Svatobor stavěl nejzasloužilejším mužům našeho národa

sochy na veřejných prostranstvích a náhrobky na jejich hrobech. Z vlastních prostředků postavil pomník Josefa Jungmanna a Karla Hynka Máchy. Náhrobky dal vybudovat na hrobech V. Hanky, F.L. Čelakovského, K. Havlíčka Borovského, J.E. Purkyně, F. Palackého, P.J. Šafaříka a j.

Vypsal sbírku na postavení pomníku F. Palackého a přispěl na pomník J.A. Komenského, V. Beneše Třebízského, K.J. Erbena, J.F. Smetany, F. Sušila, P. Chocholeouška, Dr. K. Sladkovského, J.S. Presla, A. Marka a na řadu dalších.

Přispěl rovněž na pořízení a instalaci pamětních desek J.A. Komenského v Naardanu, K. Havlíčka Borovského v Brixenu, Dr. E. Holuba, V. Sedláčka a j.

Rodný domek F. Palackého v Hoslavicích nechal upravit na památník, přispěl na zakoupení Husova domu v Husinci a na zakoupení pozemku se zbytky domu Jána Kollára v Mošovcích. Podílel se na zabezpečení převozu ostatků J. Kollára, P.J. Šafaříka a B. Jablonského do Prahy.

V r. 1912, v padesátém roce své existence, měl Svatobor 279 členů a jmění ve výši 270.000 korun. V průběhu padesáti let své existence vyplatil 100.000 K na studijní a cestovní stipendia, 220.000 K na podporu spisovatelů, vědců, umělců a jejich rodin. Věnoval 100.000 K na zřízení pomníků a náhrobků.

Prostředky pro svou bohatou činnost získával nejen z příspěvků svých členů, ale především z četných darů. Na výstavbu Slavína přispěl smíchovský starosta P.M. Fischer velkorysým darem 30.000 zlatých. Otakar Březina věnoval Svatoboru udělenou státní cenu ve výši 100.000 Kč, Eliška Krásnohorská odkázala spolku celý svůj majetek. Významným přínosem byly odkazy domů - prof. arch. A. Balšánek dům čp. 596/9 na Újezdě, spisovatel F. Čeněk dům čp. 2017/8 na Masarykově nábřeží, generál Ševčovic dům v Poděbradech. O tyto domy Svatobor přišel v padesátých letech v průběhu měnových reforem a v důsledku finančních problémů. Nyní, zatím bezvýsledně, usiluje o jejich navrácení.

Nelze vyjmenovat všechny významné členy Svatoboru. Patří mezi ně bezesporu Alois Jirásek - členem 41 let, z toho 5 let předsedou, T.G. Masaryk - členem od r. 1886, profesor MUDr. J. Thomayer - členem 37 let a po úmrtí F.L. Riegra předsedou.

Činnost Svatoboru byla zakončena v r. 1969. Svou činnost obnovil v r. 1991 zásluhou Ing. F. Petrouška a JUDr. O. Hory za rozhodující podpory Klubu za starou Prahu. Ten poskytoval jak pomoc kádrovou, finanční, tak i materiální.

V době přerušení činnosti se stav kulturního dědictví, o něž Svatobor pečoval, značně zhoršil. V současnosti je nejnaléhavějším úkolem generální oprava národního památníku Slavína na Vyšehradském hřbitově, vyžadující náklad více jak deset milionů Kč.

Vedle údržby II. olšanského hřbitova pečuje Svatobor o 11 hrobů na Vyšehradě (V. Hanky, J.E. Purkyně, B. Jablonského, S. Čecha, V. Beneše Třebízského, V. Krolmuse, bratři Preslů, K.H. Máchy, V. Filipka a Dr. F.A. Braunera). Rovněž

pečuje o hroby významných osobností na Malostranském hřbitově.

Sochařskou výzdobu Slavína provedl Bílkův učitel sochařství Josef Mauder, ve Slavíně je pohřben Bílkův otcovský přítel Julius Zeyer, v hrobu rodiny Braunerovy Bílkova pařížská průvodkyně a přítelkyně Zdenka Braunerová, socha nad hrobem V.B.Třebízského z roku 1908, symbolizující Žal, je dílem F. Bílka. Proto se Společnost F. Bílka přihlásila letos za kolektivního člena Svatoboru.

V současnosti má Svatobor 133 členů, z toho 2 kolektivní - vedle Společnosti F. Bílka je jeho kolektivním členem od roku 1992 Gymnázium F. Palackého v Neratovicích.

B. M.

Ze vzpomínek členů Společnosti Františka Bílka:

Vzpomínky přivolávají vznešenou osobnost Františka Bílka

Marie Brodillová

Bylo mi tehdy 19 roků, když jsem byla žačkou učitelského ústavu, kde učil kreslení profesor A. Bouda, otec C. Boudy. A. Bouda, přítel Františka Bílka, vedl své žáčky krásným uměleckým stylem a své vyučování doplňoval různými exkurzemi. Jednou z nich byla návštěva ateliéru F. Bílka.

Ateliér Františka Bílka je ještě dnes v jeho vile proti letohrádku královny Anny - Belveder, kde v krásné zahradě stojí dům a pozoruhodné sousoší: Jan Amos Komenský se loučí s vlastí. Ve vile je vytvořený soukromý byt velké umělecké hodnoty - přístupný - a samozřejmě ateliér s překrásnými sochami a různými pozoruhodnými výtvary.

František Bílek byl malé postavy, stříbrovlasý, jeho pohled zářil jasně modrých očí. Po uvítání nás vedl od jedné sochy ke druhé a vyprávěl nám o jejím vzniku. Ze všech prací prýštila veliká oddanost k životu, k zemi a k duchu lásky a pravdy věci pronikající.

Čas, který nám František Bílek věnoval, uprchl strašně rychle. Byla jsem určena mu poděkovat za jeho laskavé přijetí.

Ještě dnes cítím stisk jeho bílé, teplé ruky a vidím jeho hvězdný pohled, kterým nás na rozloučenou doprovázel.

Jarní zájezd za dílem F. Bílka

V letošním roce jsme navázali na téměř tradiční výlety za dílem Františka Bílka, tentokrát však nebyl cílem Chýnov, ale Kolín a Ronov nad Doubravou. Přestože zájem nebyl příliš velký, podařilo se výlet uskutečnit.

Mnohé účastníky mile překvapilo nejen historické centrum Kolína, města spojeného v podvědomí většiny lidí spíše s průmyslem, ale i skvostná architektura chrámu sv. Bartoloměje, spojující ranou gotiku chrámové lodi s vrcholnou parlářovskou gotikou presbytáře. S tímto vznešeným prostorem dokonale souzní 14 zastavení křížové cesty F. Bílka z let 1910 - 1913.

Husův pomník před sborem Církve československé husitské, plně vystihující Bílkovo "Strom bleskem zasažený, který po věky hořel", působí v okolní zeleni monumentálním dojmem, i když původně byl určen pro kolínské náměstí. Hned po jeho dokončení v r. 1914 vážil cestu do Kolína i O. Březina, jak se o tom zmiňuje v jednom ze svých dopisů Bílkovi. Zbyl čas i na interiér budovy sboru - pan farář nám nejen umožnil prohlídku této zajímavé stavby s funkcionalistickými prvky z r. 1932, ale věnoval navíc Společnosti F. Bílka reprodukci modelu Husova pomníku s Bílkovým podpisem. Kvalitní expozice regionálního muzea v jednom z historických domů příjemný dojem z města na Labi umocnila.

Cestu do Ronova nad Doubravou jsme si prodloužili o krátkou zajiždku k románskému kostelíku sv. Jakuba v obci Jakub. Prohlédnout jsme si ho mohli, včetně torz románských plastik na jižní stěně, pouze zdáli přes mříže - už léta tu probíhají restaurátorské práce.

Projíždíte-li Ronovem nad Doubravou, asi vás nijak zvláště neupoutá dům, který ve 30. letech navrhl F. Bílek pro svého švagra MUDr. Jaromíra Nečase. Ztrácí se poněkud v uliční frontě ostatních vil, navíc vysoko nad terémem, takže ani krásného Bílkova reliéfu na téma uplývajícího času na postranní zdi si pravděpodobně nevšimnete. K návštěvě láká vývěska před vchodem - v domě je nyní umístěna galerie Antonína Chittussiho, ronovského rodáka. Vejdete-li do haly, okamžitě na vás dýchne kouzlo Bílkova interiéru - vyřezávaný nábytek a schodiště, grafiky a kresby. V ostatních prostorách domu jsou umístěny obrazy Antonína Chittussiho a malířů vážících se svým dílem k Vysočině.

Pokud se někdy dostanete do Ronova, městečka malebně položeného pod Železnými horami, najdete si také chvíli na hřbitovní kostelík sv. Kříže na ostrohu za městem. S námi tam zajel pan farář a zasvěceně nám vyprávěl o jeho výzdobě - zbytečích románských a gotických fresek a o renesančních náhrobních deskách. Těch je v kostelíku přes třicet, byli zde pohřbíváni majitelé nadeleké Lichnice. Na hřbitůvku jsou pochováni rodiče Antonína Chittussiho a prarodiče paní Bertly Bílkové, manželé Hrušovi.

Výlet se vcelku vydařil. Rádi bychom v tradici výletů za poznáním díla Františka Bílka a uměleckých památek pokračovali i v dalších letech.

I. H.

Drobné zprávy

Památník národního písemnictví vydal v roce 1993 ve dvou svazcích odborného sborníku Literární archiv, roč. 26 Průvodce po fondech literárního archivu PNP. Soupis, který je společným dílem odborných pracovníků archivu, zachycuje podle stavu k 31.12.1987 celkem 1546 literárních pozůstalostí, které ústav vlastní. Je mezi nimi i část osobního fondu Františka Bílka, která obsahuje písemnosti z let 1895 - 1941, uložené ve čtyřech archivních kartónech. Mezi příjatelem korespondencí jsou mimo jiné dopisy P. Bezruče, V. Bitnara, S. Boušky, O. Březiny, J. Demla, K. Dostála Lutinova, A. Heyduka, M. Martena a St. Zweiga. Fond je uspořádán, není k němu však dosud vydán samostatný inventář. Z písemných pozůstalostí osobností Bílkovi blízkých je v literárním archivu uložena část osobního fondu O. Březiny (další část je v muzeu O. Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou), část osobního fondu Zdenky Braunerové (další část je ve Středočeském muzeu v Roztokách), pozůstalost S. Boušky, J. Demla, K. Dostála Lutinova, X. Dvořáka a Julia Zeyera. Dopisy psané Františkem Bíllem jsou nejen v těchto souborech, ale jsou roztroušeny i v četných jiných osobních fondech literárního archivu. Vodítkem je podrobný jmenný rejstřík.

V Chýnově byla 22. července slavnostní vernisáž veřejnosti zpřístupněna Bílkova vila. Rozsáhlou rekonstrukcí zachráněné "chaloupky" provedla velkým nákladem Galerie hlavního města Prahy, která ji od r. 1990 vlastní. V ateliéru je instalována kolekce sochařových děl. Vzácným exponátem, který si mohou návštěvníci prohlédnout jenom letos, je Bílkův obrazový cyklus *Útěnáš*, který vyšel s Březinovým úvodem v roce 1901 nákladem Nového života. Vila je přístupna do konce září.

Nakladatelství Arca JIMfa v Třebíči, které vydalo v roce 1992 Emilie Lakové *Úlomky* hovorů Otokara Březiny, připravuje k vydání prvotinu Jakuba Demla *Slovo k Útěnáši* Františka Bílka. Podle sdělení redaktora bude toto vydání textově i ilustračně odpovídat i. vydání z roku 1906 a bude doprovázeno studií Stanislava Batůška o literárním pozadí vzniku Demlova eseje.

Bílkův ateliér ve vile na Chotkově silnici v Praze bude i letos, podobně jako v minulých letech, přístupný veřejnosti do 15. října.

V květnu navštívila Čechy vnučka F. Bílka paní Alena Bártová, která žije v Chicagu v USA. Spolu s ní přijel do Čech z Uruguaye poprvé od svého odchodu do exilu také její bratr František se svou paní, která je Španělka. Za své návštěvy zajeli hosté také do Chýnova a prohlédli si rekonstruovanou Bílkovu vilu. Krátkost pobytu paní Bártové v Praze jí nedovolila navštívit Společnost F. Bílka. Slíbila však, že se s jejími členy setká příště, a my se na toto setkání upřímně těšíme.

Koncem srpna uplynulo třicet let od smrti paní Berty Bílkové - Nečasové, vdovy po sochaři Bílkovi. Zemřela 27. srpna 1964 v Chýnově ve věku jednaosmdesáti let a byla 30. srpna pohřbena na tamním hřbitově. Na ušlechtilou paní, věrnou strážkyni sochařova odkazu, vzpomenu jistě s úctou všichni, kdo se s ní setkali.

V době od 24.3. do 22.5. t.r. probíhala v Jízdárně Pražského hradu výstava Minulá budoucnost - Česká moderna 1890 - 1918. Výstavě předcházely zprávy o výborném přijetí její premiéry ve Vídni (Künstlerhaus 10.9. - 2.11.93) a později v Kasselu (5.12.93 - 20.2.94). Byla to nejrozsáhlejší přehlídka českého moderního umění v zahraničí po düsseldorfské výstavě Kubismus v Praze v roce 1991.

Značná pozornost byla na výstavě věnována symbolistně orientovanému umění kolem roku 1900, zvláště pak dílu Františka Bílka, představenému rozsáhlou kolekcí jeho méně známých prací, v pražské expozici umístěné ve vstupní části hlavního sálu. Výstava se těšila velkému zájmu návštěvníků i tisku.

Je nám upřímně líto, že jsme nemohli uskutečnit dvou-denní zájezd do Jaroměřic, který jsme členům Společnosti slíbili. Od záměru nás odradil malý zájem o květnový zájezd do Kolína a Ronova n.D. Snad se tedy na Moravu za Bílkovým dílem vypravíme někdy později.

Závěrem dvě zprávy z dopisu členky výboru paní Marie Tykalové, který došel po uzavěrce:

"Ani Vám nemohu dosti říci, jak bych se cítila, kdyby Vás milý syn aspoň slabý odlesk české vlasti u mne našel... U mne najde vždy své Čechy", psala Zdenka Braunerová z Paří-

že do Chýnova rodičům F. Bílka (citují F. Kožík, Na křídle větrného mlýna, str. 254).

Zdenka Braunerová pomáhala Františku Bílkovi v Paříži i po jeho návratu domů jak radou, tak nezištným přátelstvím. Ji vděčil mladý umělec za seznámení s Juliem Zeyerem, které bylo pro něho tak významné, za Úvod ke svým Modlitbám a za krásnou, obsáhlou monografickou studii ve Volných směrech, jímž jej v roce 1890 představila umělecké veřejnosti.

Nemohlo tedy být jinak, než že se výbor Společnosti F. Bílka zúčastnil v neděli 22. května t. r. slavnostního zahájení nové expozice Zdenky Braunerové ve Středočeském muzeu v Roztokách u Prahy, otevřené u příležitosti 60. výročí jejího úmrtí. Vernisáž zahájila ředitelka muzea PhDr. Alena Vondroušková, o svém dvoudílném románě o Zdence Braunerové hovořil spisovatel F. Kožík, ukázky z korespondence Z. Braunerové přednesla Táňa Fischerová a početné hosty pozdravila krásnou češtinou praneteř umělkyně paní Mariška Sandiford - Pellé, která přijela na slavnost z Paříže. Expozici pak provedl přítomný její autor PhDr. Miloslav Vlk.

Výbor Společnosti F. Bílka doufá, že účast členů při vernisáži bude počátkem její spolupráce s roztockým muzeem, jejíž cílem by mělo být seznamování veřejnosti s dílem obou umělců i uměloř z okruhu jejich přátel.

Druhou zajímavou zprávou máme z Jindřichova Hradce. Tamní Městské muzeum vystavuje jednu z ranných Bílkových soch. Dílo je datováno rokem 1892 a nazýváno Kristus Oráč. Se vši pravděpodobností jde o skicu nebo model k Bílkově pařížské práci nazvané Orba je naší viny trest. Zástupce ředitele muzea PhDr. František Fůrbach, jemuž jsem při vernisáži pamětní síně Jaroslavy Novotné 7. května t. r. předala výtisk našich Zpráv, nám slíbil fotografii díla a článek o něm pro naše členáře. Otiskneme je v některém z příštích čísel Zpráv.

Na titulním listě je reprodukována kopie Bílkova Jana Husa pro pomník v Kolíně "Strom bleskem zasažený, který po věky hořel".

Kontaktní adresa Společnosti Františka Bílka:

**Iva Musilová
Banskobystrická 3
160 00 Praha 6**

telefon: 3429151

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvem pošt Praha
čj. NP 574/1994 ze dne 24.3.1994.